

ITÄMERIHAASTE

Helsingin ja Turun kaupunkien yhteinen
Itämeri-toimenpideohjelma 2014–2018

Sisältö

JULKILAUSUMA	4
Uusi toimintaympäristö	6
1. KANSAINVÄLINEN JA VALTAKUNNALLINEN NÄKÖKULMA.....	6
2. ITÄMERI-YHTEISTYÖN STRATEGINEN TAUSTA HELSINGISSÄ JA TURUSSA.....	7
Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka	7
Turun kaupunki ja Itämeri.....	7
3. TOIMENPIDEOHJELMAN 2007–2012 VERTAISARVIO.....	8
Viisi toiminnan aaltoa Itämeren hyväksi	10
1. KIRKKAAT RANNIKKOVEDET	11
Onnistumisia aikaisemmalta kaudelta.....	11
Toimenpiteet 2014–2018	12
Kumppanimme.....	15
2. HYVINVOIVA MERILUONTO	16
Onnistumisia aikaisemmalta kaudelta.....	16
Toimenpiteet 2014–2018	16
Kumppanimme.....	17
3. PUHDAS JA TURVALLINEN VESILIIKENNE	18
Onnistumisia aikaisemmalta kaudelta.....	18
Toimenpiteet 2014–2018	18
Kumppanimme.....	19
4. SUUNNITELMALLINEN VESIALUEIDEN KÄYTTÖ.....	20
Onnistumisia aikaisemmalta kaudelta.....	20
Toimenpiteet 2014–2018	20
Kumppanimme.....	21
5. AKTIIVINEN ITÄMERI-KANSALAISSUUS	22
Onnistumisia aikaisemmalta kaudelta.....	22
Toimenpiteet 2014–2018	22
Kumppanimme.....	23

Julkilausuma

Vuonna 2007 Helsingin ja Turun kaupungit sitoutuivat konkreettisiin vapaaehtoiisiin toimiin rannikkovesien ja koko Itämeren hyväksi; syntyi Itämerihaaste. Itämeri nostettiin kaupunkien strategiatyöhön, Helsingin kaupungin strategiaohjelmaan ja Turun kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelmaan.

Kaupunkien yhteisessä Itämeri-toimenpideohjelmassa oli yhdeksän teeman alla 37 konkreettista toimenpidettä, joita ryhtyi toteuttamaan kymmenkunta virastoa ja hallintokuntaa molemmista kaupungeista. Kaupungit sitoutuivat vähentämään aiheuttamaansa ravinteiden piste- ja hajakuormitusta sekä laivaliikenteen ja veneilyn päästöjä, kehittämään öljyntorjuntavalmiuttaan sekä lisäämään tutkimusta, tietoisuutta ja yhteistyötä rannikkovesien ja koko Itämeren tilan parantamiseksi. Työtä koordinoi Helsingissä ympäristökeskus ja Turussa ympäristötoimiala.

Konkreettisten vesiensuojelutoimenpiteiden lisäksi kaupungit sitoutuivat panostamaan kansainväliseen ympäristöyhteistyöhön, vesiensuojelun tutkimukseen sekä yleisen Itämeri-tietoisuuden lisäämiseen. Kaupunkien omien toimenpiteiden lisäksi myös muut toimijat haastettiin mukaan talkoisiin. Vuosien 2007–2013 aikana noin 200 organisaatiota Suomesta ja muista Itämeren maista, kuten kuntia, yrityksiä, yhdistyksiä, oppilaitoksia ja yliopistoja, alueellisia toimijoita ja valtion laitoksia, otti Itämerihaasteen vastaan. Lähes puolet kumppaneista on yhdistyksiä etujärjestöistä harrastusjärjestöihin, rotareihin ja ympäristöjärjestöihin ja noin kolmannes kaupungeja ja kuntia. Lisäksi mukana on kymmeniä PK- ja suuryrityksiä sekä oppilaitoksia yliopistoista alakouluihin.

Itämerihaaste on toimintamuotona ainutlaatuinen. Sen ytimen muodostavat paikallisella tasolla ja organisaatioiden omassa toiminnassa tehtävät konkreettiset vesiensuojelutoimenpiteet, jotka ylittävät lainsäädännön minimivaatimukset. Suurella joukolla haasteen vastaanottaneista on oma Itämeri-toimenpideohjelma. Helsingin ja Turun kaupungit tarjoavat Itämerihaasteen verkostossa oleville kumppaneilleen mahdollisuuden jakaa hyviä käytäntöjä, oppia uusia toimintamalleja ja rakentaa siltoja erilaisten toimintakulttuurien välillä.

Helsingin ja Turun kaupunkien Itämeri-toimenpideohjelmaa on nyt toteutettu seitsemän vuotta, ja se on toteutunut monelta osin erittäin hyvin ja tukenut kaupunkien satamia, vesilaitoksia, pelastuslaitoksia, liikunta-, rakennus-, kaupunkisuunnittelu- ja opetustoimia sekä kansainvälistä toimintaa huomioimaan toimintansa vesistövaikutuksia tai lisäämään tietoisuutta Itämeren tilasta ja siihen vaikuttamisen mahdollisuuksista omien työntekijöidensä, sidosryhmiensä ja asiakkaidensa keskuudessa.

Itämerihaaste ei ole valmis. Kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö niin Itämeren suojelukomission HELCOM:n kuin Euroopan unionin puolelta on vuosien saatossa muuttunut; lisää toimia tarvitaan. Tällä uudella toimenpideohjelmalla Helsingin ja Turun kaupungit sitoutuvat jatkamaan työtä rannikkovesien ja koko Itämeren hyväksi vuosina 2014–2018. Samalla ne haastavat uudet toimijat mukaan yhteistyöhön ja nykyiset kumppanit uudistamaan omat toimenpideohjelmansa.

Helsingissä ja Turussa marraskuussa vuonna 2013

Kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Kaupunginjohtaja
Aleksi Randell

ONNISTUMISIA ENSIMMÄISELTÄ OHJELMAKAUDELTA

Helsingin kaupungin Helsingin yliopistolle lahjoittama määräaikainen (2011–2015) professuuri Itämeren suojelun ekonomian alalle on edistänyt talouden alan tutkimusyhteistyötä Itämeren suojelussa sekä Helsingin kaupungin ja Helsingin yliopiston yhteistyötä.

Turun kaupungin tukema vuonna 2007 perustettu Saaristomeren Suojelurahasto myönsi rahoituksen yli 30 vesiensuojeluhankkeelle vuosina 2008–2013, yhteensä noin 300 000 euroa.

Itämerihaasteen tutkimusmatkat tutkimusalue Muikulla kesinä 2012 ja 2013 mahdollistivat Helsingin ja Turun kaupunkien edustan merialueilla aiempaa laajemmat erityisselvitykset mm. haitallisista aineista, hapettomista alueista ja rehevöitymisen ravinnedynamiikasta. Tutkimukset toteutettiin yhteistyössä yliopistojen, naapurikaupunkien ja Suomen ympäristökeskuksen merikeskuksen kanssa.

Itämerihaasteen kumppaniverkostossa on mukana noin 200 organisaatiota toteuttamassa omia Itämeri-toimenpiteitään. Yli 70 niistä on kuntia ja kaupungeja, 45 yhdistyksiä, 35 yrityksiä, 30 alueellisia ja maakunnallisia toimijoita tai valtion virastoja ja 20 oppilaitoksia.

UUSI TOIMINTAYMPÄRISTÖ

1. KANSAINVÄLINEN JA VALTAKUNNALLINEN TILANNE

Helsingin ja Turun kaupunkien yhteinen Itämeri-työ tukee sekä kansallisia että kansainvälisiä Itämeri-prosesseja. Itämeren suojelukomission HELCOM:n ministerikokous hyväksyi vuonna 2007 Itämeren toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan), jossa määritellään Itämeren hyvä ekologinen tila ja sen indikaattorit rehevöitymisen, haitallisten aineiden, luonnon monimuotoisuuden sekä merenkulun kannalta. Toimintaohjelman tavoite on saavuttaa meren hyvä ekologinen tila vuoteen 2021 mennessä: terve meriympäristö, jossa monimuotoiset biologiset osat toimivat tasapainossa. HELCOM:n toimintaohjelma tarkistettiin päästövähennystavoitteiden osalta ministerikokouksessa loppuvuonna 2013.

Euroopan Unionin meristrategiadirektiivi (2008/56/EY) pantiin täytäntöön Suomessa kansallisen lainsäädännön kautta lailla vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (30.12.2004/1299, 2011/272) sekä valtioneuvoston asetuksella merenhoidon järjestämisestä (25.08.2011/980). Meristrategiadirektiivin tavoitteena on luoda yhteiset puitteet niille EU-jäsenvaltioiden toimenpiteille, jotka ovat tarpeen meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi vuoteen 2020 mennessä. Valtakunnallisen merenhoidosuunnitelman ensimmäinen osa valmistui vuonna 2012, seurantaohjelma valmistuu vuonna 2014 ja toimenpideohjelma vuonna 2015. Vesienhoitolain mukaiset toisen suunnittelukauden (2016–2021) vesienhoitosuunnitelmat valmistellaan vuosina 2014–2015.

Euroopan unionin Itämeren alueen strategia ja toimintasuunnitelma hyväksyttiin Eurooppa-neuvostossa lokakuussa 2009. Tämä unionin ensimmäinen sisäinen makroalustrategia tehostaa alueen tasapainoista kehitystä, yhdistää EU-tason, maiden, alueiden, verkostojen ja paikallistason toimia sekä edistää näiden välistä yhteistyötä. Strategiaan liittyvä toimintasuunnitelma Itämeren alueelle päivitettiin vuonna 2012, ja kesällä 2013 komissio julkisti ensimmäisen arvion strategian onnistumisesta. Sen mukaan alueen tiivistynyt yhteistyö on tuottanut yhteisiä poliittisia päätöksiä sekä satoja uusia projekteja ja verkostoja. Pysyvien tulosten saavuttamiseksi strategian tavoitteet tulee kuitenkin vielä tiiviimmin sisällyttää Itämeren alueen hallintoon, rahoitukseen ja politiikkoihin.

Turun ja Helsingin kaupunkien yhteinen Itämeri-toimenpideohjelma toimii kaikkien edellä mainittujen laajempien ohjelmien hyväksi, ja toteuttaa ja tukee niissä asetettuja tavoitteita. Se tukee myös Suomen hallituksen sitoumusta tehdä Suomesta ravinteiden kierrätyksen mallimaa. Yhteisellä aloitteellaan kaupungit toimivat aktiivisina suunnan- näyttäjinä ja Itämeren alueen merkittävänä toimijoina.

2. ITÄMERI-YHTEISTYÖN STRATEGINEN TAUSTA HELSINGISSÄ JA TURUSSA

Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka

Helsingissä kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.9.2012 kaupungille ympäristöpolitiikan, jossa on asetettu keskipitkän (vuoteen 2020) ja pitkän (vuoteen 2050) aikavälin tavoitteita. Ympäristöpolitiikan valmistelussa hyödynnettiin Itämerihaastetta ja Itämeri-toimenpideohjelmaa, jotka vaikuttivat politiikan muotoutumiseen. Ympäristöpolitiikan ja sen perustelumuistion mukaan osana Itämerihaasteen toimenpiteitä kaupungin vesiensuojelun tavoitteena on, että Helsingin edustan meriympäristö on hyvässä tilassa EU:n meristrategiadirektiivin mukaisesti vuoteen 2020 mennessä ja Helsingin edustan rannikkovesimuodostumien hyvä tila saavutetaan vesienhoitosuunnitelman mukaisilla lisätoimenpiteillä 2027 mennessä. Lisäksi Helsingin oman öljyntorjunnan vaikuttavuus asutuille rannoille pääsevän öljyn määrään ja laajuuteen on merkittävä useimmissa luonnonolosuhteissa. Helsingin Itämeren saaristoon antama öljyntorjunta-apu on huomattavan tehokasta.

Pintavesien suojelussa vuoteen 2020 mennessä Helsingin keskeisiin virkistysaariin on rakennettu keskitetty vesihuolto, sekaviemäriverkoston ylivuotojen määrä on vähentynyt 20 % nykytasosta, kalojen noususteet on poistettu ja öljyntorjunta estää vahingon leviämistä ja öljyn kerääminen veden pinnalta sekä rantojen suojelu on tehokasta. Rantojen puhdistustoimintaan on riittävästi kaupungin omia koulutettuja joukkoja.

Vuoteen 2050 mennessä Helsingin oma ravinnekuormitus vesistöihin on vähentynyt entisestään ja ravinteiden hyötykäyttö tehostunut, sekaviemäriverkoston ylivuotojen määrä on puolittunut nykytasosta ja öljyntorjunta estää öljyn pääsyn asutuille rannoille useimmissa olosuhteissa. Ympäristöjohtamisen ja kumppanuuksien kokonaisuudessa tavoitteena vuoteen 2020 mennessä on, että Itämerihaasteen on vastaanottanut 300 toimijaa, joita kaupunki tukee laadukkaiden ja Itämeren suojelua tehostavien toimenpi-

deohjelmien toteuttamiseksi. Ympäristöpolitiikan taustamuistiossa todetaan tähän liittyen, että Helsingin ympäristönsuojelun kumppanuuksia edistävästä hankkeista merkittävimpiä ovat olleet Helsingin ja Turun kaupunginjohtajien käynnistämä Itämerihaaste-aloite sekä pääkaupunkiseudun PK-yrityksille suunnattu EU-rahoitteinen Ekokompassi-hanke, ja että näiden konseptien järjestelmällinen kehittäminen ja laajentaminen on ympäristöpolitiikan tavoitteena.

Turun kaupunki ja Itämeri

Turun kaupunki sijoittuu Itämeren solmukohtaan. Turku on Suomen meriklusterin keskus, ja kaupunki on panostanut vahvasti itämerelliseen yhteistyöhön muun muassa isännöllä Itämeren kaupunkien liiton ympäristösihteeristöä ja olemalla mukana perustamassa Centrum Balticum -säätiötä ja sen osaksi Saaristomeren Suojelurahastoa. Lisäksi Turun kaupunki toimii EU:n Itämeri-strategian horisontaalisen toimen "Neighbours" koordinaattorina ja koordinoi Turku-prosessia, joka edistää eurooppalaista yhteistyötä erityisesti Pietarin kaupungin ja Leningradin alueen kanssa.

Itämeren ja vesien suojeleminen on Turun kaupungille selvä painotus alueellisessa yhteistyössä. Kaupungin ensimmäinen ilmasto- ja ympäristöohjelma valmistui vuonna 2009. Ohjelman yhtenä tavoitteena on vähentää kaupungin vaikutuksia vesien tilaan niin pohjavesien, sisävesien kuin merialueen osalta ja toteuttaa vesistöjä koskevia kunnostustoimenpiteitä vesistöjen tai pohjaveden tilan parantamiseksi.

Keskeisinä keinoina on huolehtia tehokkaasta yhdyskuntajätevesien puhdistuksesta Kakolanmäen jätevedenpuhdistamolla sekä toteuttaa niitä toimenpiteitä, joita on esitetty Turun ja Helsingin kaupunkien Itämeri-toimenpideohjelmassa, kaupungin hulevesiohjelmassa, kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelmassa sekä luokiteltuja ja pohjavesialueita koskevissa suojelemissuunnitelmissa. Tavoitteena on myös huolehtia kaupungin alueella olevien sisävesien tilasta erityisesti huomioiden Kaksikerranjärven erityispiirteet ja siellä tehtävät toimenpiteet.

Turun kaupungin naapurina aaltoilevan Itämeren osan, Saaristomeren, tila on merkittävä tekijä turkulaisten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden sekä kaupungin kilpailukyvyn kannalta. Panostus Itämereen, vesiensuojeluun ja kestäväan kehitykseen ovat jatkossakin luonnollinen osa kaupungin toimintaa.

3. TOIMENPIDEOHJELMAN 2007–2012 VERTAISARVIO

Helsingin ja Turun kaupunkien ensimmäisen yhteisen Itämeri-toimenpideohjelman vertaisarvioinnin toteutti Tampereen kaupungin kestävä yhdyskunta -yksikkö ja ympäristönsuojeluyksikkö¹. Arvio tilattiin uuden ohjelma-kauden suunnittelun tueksi. Arvioijat keräsivät kevään 2013 aikana kokemuksia ohjelman sisällöstä ja sen toteutuksesta suoraan kaupunkien hallintokunnilta haastatteleamalla niiden edustajia.

Turun kaupungin hallintokunnista haastateltiin vesiliikelaitoksen, ympäristönsuojelun, kiinteistötoimialan, Turun

ammattikorkeakoulun, sivistystoimialan, sataman, konsernihallinnon, Varsinais-Suomen aluepelastuslaitoksen sekä lisäksi Centrum Balticumin edustajia. Helsingissä haastateltiin edustajia kaupunkisuunnitteluvirastosta, Helsingin Satamasta, liikuntavirastosta, kiinteistövirastosta, rakennusvirastosta, rakennuspalvelu Starasta, opetusvirastosta, Korkeasaaren eläintarhasta, pelastuslaitokselta sekä ympäristökeskuksesta.

Haastattelujen lisäksi arvioijien käytössä oli Itämerihaasteen työryhmän kokoamat materiaalipaketit (kaupunkien Itämeri-työryhmien kokousmuistioita ja vuosittaisia toimenpiteiden toteutumataulukoita), eri virastojen ja Itämerihaasteen internetsivut sekä Janette Leppäsen (2011²) ja Inna Harjun (2010³) opinnäytetyöt. Arvioinnin tulokset ja suositukset on huomioitu uudessa toimenpideohjelmassa.

¹ Kestävän kehityksen suunnittelija Sanna Huikuri, maaseutusuunnittelija Eeva Palmolahti ja ympäristönsuojelupäällikkö Harri Willberg

² Turun ja Helsingin kaupunkien Itämerihaaste-kampanja – onnistuminen osallistujien näkökulmasta, Opinnäytetyö (Turun AMK), Kestävän kehityksen koulutusohjelma 2011

³ Helsingin kaupungin Itämerihaaste-toimenpiteiden toteutumisen arviointi, Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 8/2010

ARVIOINNIN KESKEISET TULOKSET

”Itämerihaaste on lisännyt keskustelua

ja hallintoihmiset tietävät paremmin, mitä toiset tekevät.

Yksi plus yksi todella on enemmän kuin kaksi.”

ONNISTUMISIA

- ▶ Itämerihaaste on ohjannut kaupungin toimijat miettimään vesistöihin ja ympäristöön liittyviä asioita entistä useammin ja perusteellisemmin.
- ▶ Itämerihaaste on verkottanut kaupunkien sisäistä toimintaa, auttanut hahmottamaan kokonaisuuksia ja tuonut uusia tahoja mukaan toimintaan. Se on luonut jäsenytyneen yhteisen tavan toimia molemmissa kaupungeissa.
- ▶ Ylimmän johdon sitoutuneisuus Itämerihaasteeseen on vienyt työtä vahvasti eteenpäin.
- ▶ Itämerihaaste on mahdollistanut joidenkin toimenpiteiden toteuttamisen etupainotteisesti ja auttanut resurssien löytymisessä.
- ▶ Itämerihaaste nähdään positiivisena, kaupunkien imagoa muokkaavana tekijänä.

KEHITETTÄVÄÄ

- ▶ Hallinnolliset rajat hankaloittavat yhteistyötä. Valtaosa toimijoista on molempien kaupunkien hallinnon sisäisiä, mutta alueellisten toimijoiden rooli on osittain epäselvä.
- ▶ Toimivien mittarien puuttuessa joidenkin toimenpiteiden vaikuttavuutta on vaikea arvioida.
- ▶ On vaikea erottaa, mikä osuus kestävän kehityksen ja ympäristötietoisuuden lisääntymisestä on Itämerihaasteen aikaansaamaa.
- ▶ Hallintokuntien näkökulmasta haasteen vastaanottaneiden yhteistyökumppaneiden konkreettiset vesiensuojeluteot eivät ole saaneet riittävää näkyvyyttä eikä Itämerihaasteen haasteluonnetta ole hyödynnetty riittävästi kaupunkien omassa työssä.
- ▶ Itämerihaaste on nykyisellään hallinnon työväline, vaikka sen elementtejä voisi käyttää laajemmin kaupunkien asukkaiden Itämeri-tietoisuuden lisäämiseksi.

SUOSITUKSIA ITÄMERIHAASTEEN UUELLE KAUELLE

- ▶ Tavoitteiden ja toimenpiteiden muokkaaminen konkreettisemmiksi ja helpommin mitattaviksi.
- ▶ Toiminnan vahvempi kohdistaminen valuma-alueen toimijoihin vesistöihin joutuvan ravinnekuorman vähentämiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi.
- ▶ Merkittävien hankkeiden ja tapahtumien mukanaan tuoman näkyvyyden ja yhteistyön tietoinen hyödyntäminen.
- ▶ Itämerihaasteen vastaanottaneiden organisaatioiden toimenpiteiden ja onnistumisien vahvempi esilletuominen.
- ▶ Toimenpiteiden painopisteen siirtäminen tietoisuuden lisäämisestä osallistumiseen.

VIISI TOIMINNAN AALTOA ITÄMEREN HYVÄKSI

TOIMENPIDEOHJELMAKAUDELLE 2014–2018 ASETETUT UUDET TAVOITTEET OVAT YHTENEVIÄ ITÄMEREN SUOJELUKOMISSION TOIMINTAOHJELMAN, MERISTRATEGIADIREKTIIVIN JA VASTAAVASTI KANSALLISEN MERENHOITOSUUNNITELMAN JAOTTELUN KANSSA. HELSINGIN JA TURUN KAUPUNKIEN UUSI ITÄMERI-TOIMENPIDEOHJELMA TUKEE SEURAAVIEN PÄÄMÄÄRIEN SAAVUTAMISTA:

1. Kirkkaat rannikkovedet
2. Hyvinvoiva meriluonto
3. Puhdas ja turvallinen vesiliikenne
4. Suunnitelmallinen vesialueiden käyttö
5. Aktiivinen Itämeri-kansalaisuus

1 KIRKKAAT RANNIKKOVEDET

Rehevöityminen on keskeinen Itämeren ja sen valuma-alueella sijaitsevien sisävesien ongelma, joka haittaa monella tavalla koko meriekosysteemiä sekä oleellisesti heikentää etenkin rannikkovesissä meren tarjoamia hyötyjä liittyen esimerkiksi virkistyskäyttöön, matkailuun ja kalakantoihin. Helsingin ja Turun kaupungeille meri on tärkeä kilpailukykytekijä ja kaupunkilaisten viihtyvyyden lähde. Teeman toimenpiteiden tavoitteena on vähentää eri lähteistä kaupunkien vesistöihin ja Itämereen tulevaa rehevöittävien ravinteiden, fosforin ja typen, kuormitusta.

ONNISTUMISIA AIKAISEMMLTA KAUDELTA

Viemäriverkko ja jätevedet:

Turku: Kakolanmäen jätevedenpuhdistamo, joka käsittelee kaikki Turun seudun yhdyskuntajätevedet, aloitti toimintansa vuoden 2009 alussa. Puhdistamo saavuttaa ympäristöluvan vaatimuksia paremmat tulokset pitoisuuksien ja puhdistustehojen osalta.

Hulevedet:

Helsingin kaupungin hulevesistrategia hyväksyttiin vuonna 2007 ja Turun kaupungin hulevesiohjelma 2009, ja niitä toteutetaan hallintokunnissa erityisesti kaavoituksessa, rakennusluvuissa ja näitä koskevissa sopimuksissa.

Maatalous:

Peltojen vuokrasopimuksissa ja niiden uusintojen yhteydessä on lisätty vesien suojelua koskevia ehtoja ja tarkistetaan aina tarve mm. suojavyöhykkeille.

Helsinki: Kaupungin omassa viljelyssä olevia peltoja on ympäristötuen ehtojen mukaisesti lannoitettu maltillisesti, kasvilajien tarpeet ja viljavuusanalyysit huomioon ottaen. Ravinnetaseet on laskettu vuodesta 2008. Vuosina 2009–2013 ei ole käytetty teollisia fosforilannoitteita.

Helsinki: Suorakylvömenetelmän käytössä on päästy 25–35 % peltopinta-alatavoitteeseen.

Turku: Ruissaloon, Rauvolanlahdelle, Kakskertaan ja Paattisille on toteutettu kosteikkoja, pohjapatoja ja laskeutusaltaita.

Turku: Kaupungin pellot ovat luomuviljelyssä.

Saariston ja ulkoilualueiden hajakiinteistöt:

Helsinki: Liikuntavirasto teki vuonna 2010 jätevesiselvitykset, ja viemäriverkon ulkopuolella olevien ulkoilualueiden kiinteistöjen jätevesijärjestelmien muutos- ja korjaussuunnitelmia on järjestelmällisesti toteutettu mm. Kaunissaarella, Pihlajasaarella ja Seurasaaressa. Kiinteistöviraston hallinnoimat kaupungin yksittäiset, viemäroinnin ulkopuolella olevat hajakiinteistöt inventoitiin vuonna 2008 jonka jälkeen kohteita on saneerattu, myyty tai purettu.

Turku: Vepsän ulkoilusaaren kiinteistöjen jätevedenpuhdistamo valmistui vuonna 2011. Sauvo-Ahtelan leirintäalueen puhdistamo on uusittu, ja Maisaaren ja Pähkinäisten leirintäalueille on rakennettu jätevesien käsittelyjärjestelmät.

TOIMENPITEET 2014–2018

AIKAISEMMALTA KAUDELTALATKUVAT HANKKEET JA TOIMINTATAVAT

Viemäriverkko ja jätevedet:

Viemäröintisaneeraukset ja sekaviemäröinnin vähentäminen vesihuollon kehittämissuunnitelmien mukaisesti.

Puhdistamolietetuotteiden käyttö omilla viheralueilla ja viherrakentamisessa.

- **Turku:** Kierrätetään jätevesilietteiden ravinteista yli 50 % kaupungin viherrakentamiseen.

Helsinki: HSY:n Itämerihaaste-toimenpideohjelman 2012–2014 toteuttaminen: investointien sekä hule- ja ylivuotovesien hallinta, hajakuormituksen vähentäminen, tutkimushankkeet, tietoisuuden lisääminen sekä kansainvälinen ympäristöyhteistyö.

Turku: Jätevesilietteiden biokaasutus sähkö- ja lämpöenergiaksi.

VASTUUTAHO:

Helsingissä: Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY Vesi)

Turussa: vesiliikelaitos, Turun seudun puhdistamo Oy, kiinteistötoimiala

Hulevedet:

Tuetaan kaupunkien hulevesistrategian ja hulevesiohjelman toteuttamista:

Valitaan hulevesien johtamis- ja käsittelyratkaisut tapauskohtaisesti hulevesistrategian prioriteettijärjestyksestä noudattaen. Valittu ratkaisu perustellaan erikseen osana suunnitteluprosessia.

Huomioidaan hulevesiasiat kaikissa rakennusluvuissa ja poikkeamispäätöksissä vuoteen 2016 mennessä.

Huomioidaan hulevesiasiat yleis- ja asemakaavojen laadinnassa riittävin selvityksin ja tarvittavin kaavamääräyksin.

Toteutetaan purojen ja pienvesien tutkimus- ja kunnostusprojekteja sekä pienvaluma-alueiden hulevesiratkaisuja hallintokuntien omien suunnitelmien mukaisesti.

VASTUUTAHO:

Kaikki hallintokunnat

Maatalous:

Toteutetaan suojakaistat kaikille kaupunkien omistamille pelloille ympäristötukiedellytysten mukaan ja suunnitellaan ja mahdollisuuksien mukaan toteutetaan suojavyöhykkeitä, kosteikkoja, pohjapatoja jokien ja purojen varsille.

Ei käytetä teollisia fosforilannoitteita kaupunkien itse viljelemillä pelloilla.

Sitoudutaan ympäristötuen ehtoihin ja seurataan ravinnetaseita omilla pelloilla keskisatojen mukaan.

Jatketaan vesiensuojeluvaatimusten sisällyttämistä vuokrapeltosopimuksiin.

Säilytetään talviaikainen kasvipeitteisyys 60 % kaupungin viljelemästä viljelypinta-alasta joka vuosi.

Turku: Säilytetään kaupungin viljelemistä pelloista 100 % luomuviljelyssä joka vuosi.

VASTUUTAHO:

Helsingissä: rakennusvirasto (HKR), rakentamispalvelu Stara

Turussa: kiinteistötoimiala

Haja-asutusalueen kiinteistöt:

Tarkistetaan jätevesijärjestelmien saneeraustilanne.

Tuetaan jätevesiyhtymien perustamista ja toimintaa.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: kiinteistövirasto, liikuntavirasto

Turussa: konsernihallinto, ympäristötoimiala

UUDET TOIMENPITEET

Viemäriverkosto ja jätevedet:

Helsinki: Päivitetään HSY:n Itämerihaaste-toimenpideohjelma vuoden 2014 aikana.

Turku: Vähennetään vuotoveden määrää ja verkoston ohjauksutuksia saneeraamalla jätevesiviemäriverkosta ja lisäämällä erillisviemäröintiä.

Turku: Huomioidaan Itämerihaasteen tavoitteet jätevedenpuhdistamon strategian päivityksessä.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY)

Turussa: vesiliikelaitos, Turun seudun puhdistamo Oy

Hulevedet:

Hulevesiosaamisen lisäämiseksi järjestetään vuosittain koulutusta hallintokunnille sekä informoidaan suunnittelu-, arkkitehti- ja insinööritoimistoja kaupunkien käytännöistä.

Alue-, hanke- ja toteutussuunnitelmissa otetaan huomioon valuma-alueen dynamiikka ja osavaluma-alueet.

Edistetään viherkertoimien käyttöönottoa kaavoituksessa.

Valmistellaan hulevesien hallinnan pilottikohteita kaupunkialueille yhteistyössä taloyhtiöiden ja suunnittelutoimistojen kanssa.

- Helsingin kantakaupunkiin toteutetaan esimerkkikohte, jossa kattojen hulevedet ohjataan sisäpihalle ja hidastetaan sekä imeytetään rakennetuilla uomilla, kosteikoilla ja altailla.
- Helsingin esikaupunkialueelle toteutetaan vastaava pilotti myös väljemmin rakennetulla vanhalla alueella tai esimerkiksi koulun pihalla.
- Turun kaupunkialueelle toteutetaan pilottiratkaisu vuoden 2015 loppuun mennessä.

Käynnistetään hulevesikuormituksen seuranta kaupunkien alueella.

Lisätään hulevesien avoratkaisuja ja monikäyttöviheralueita kaikissa asemakaavoissa ja varmistetaan toteutus hallintokuntien yhteistyöllä.

Helsinki: Tehdään tutkimusyhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa hulevesiasioissa.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: kaupunkisuunnitteluvirasto, rakennusvirasto (HKR), ympäristökeskus ja muut hulevesistrategian toteuttamiseen ja seurantaan osallistuvat hallintokunnat

Turussa: kiinteistötoimiala, ympäristötoimiala

Ulkoilualueet ja hajakiinteistöt:

Kehitetään ulkoilukeskusten ja liikuntapaikkojen jätevesien hallintaa saneeraamalla kohteiden jätevesijärjestelmät tai rakentamalla yhdysviemäreitä siten, että kaikki kohteet ovat kunnossa vuoteen 2018 mennessä.

Valmistellaan hajakiinteistöjen omistajille uusia neuvonta- ja seurantahankkeita jokien valuma-alueilla yhteistyössä vesiensuojeluyhdistysten ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa.

- **Helsinki:** Osallistutaan Vantaanjoen vesiensuojeluyhdistyksen hankkeeseen, jossa perustetaan Uudella maalla paikallinen haja-asutuksen jätevesilietettä kalkkistabiloiva yhteiskäsittelypiste.

Vähennetään kaupunkien puisto- ja viheralueilla teollisten lannoitteiden käyttöä. Käytetään vain pitkävaikutteisia ja hitaasti liukenevia lannoitteita.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: liikuntavirasto, kiinteistövirasto, rakennusvirasto (HKR), ympäristökeskus

Turussa: kiinteistötoimiala, vapaa-aikatoimiala

Maatalous ja viherrakentaminen:

Kokeillaan kipsin käyttöä maanparannuksessa.

- **Helsinki:** Toteutetaan ohjelmakaudella ravinnesiepparihanke kaupungin alueella sijaitsevilla hevoslaitumilla yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa.

Paikallistetaan yhteistyössä vesiensuojeluyhdistysten kanssa maatalouden kuormituskohteet valuma-alueella. Valmistellaan hanke saostusaltaiden rakentamiseksi sekä kosteikkojen perustamiseksi ja varmistetaan ylläpito sekä huolto.

Helsinki: Kehitetään kierrätettävien materiaalivirtojen hyödyntämistä viherrakentamisessa.

Helsinki: Valmistellaan uusi maatalouden vesiensuojelun tutkimushanke yhdessä Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan kanssa.

VASTUUTAHO:

Helsingissä: rakennusvirasto (HKR), rakentamispalvelu Stara, ympäristökeskus, HSY

Turussa: kiinteistötoimiala

Kumppanimme

- ▶ Muut kunnat
- ▶ Vesilaitokset
- ▶ Maatalousjärjestöt, vesiensuojeluyhdistykset, Helsingin yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi
- ▶ Uusia: suunnittelutoimistot, vesiensuojeluyhdistykset, kiinteistönomistajat ja taloyhtiöt

2. HYVINVOIVA MERILUONTO

Haitalliset aineet kuten pysyvät orgaaniset yhdisteet sekä meren roskaantuminen ja melu vaikuttavat haitallisesti meriympäristöön, ihmisen terveyteen ja meriympäristön virkistyskäyttöön sekä aiheuttavat taloudellista haittaa rannikon elinkeinotoiminnalle. Teeman toimenpiteiden tavoitteena on alentaa haitallisten aineiden pitoisuuksia, roskaantumista ja melua meriympäristössä niin, että meriluonto voi hyvin ja meren hyötykäyttö on kestävä.

ONNISTUMISIA AIKAISEMMALTA KAUDELTAL

Pilaantuneiden sedimenttien yhteissijoituspaiikkaselvitys yhteistyössä Satamaliiton kanssa vuonna 2009.

Turku: Aurajoen puhdistusruoppaus, jossa pilaantuneet ruoppausmassat käsiteltiin prosessistabiloimalla Pansion altaaseen.

TOIMENPITEET 2014–2018

AIKAISEMMALTA KAUDELTAL JATKUVAT HANKKEET JA TOIMINTATAVAT

Jatketaan vuonna 2012 aloitettuja selvityksiä vesistöjen ja sedimenttien mikroroskaantumisesta yhteistyössä yliopistojen, vesilaitosten, vesiensuojeluyhdistysten ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Selvityksen tavoitteena on muodostaa selkeä kuva merialueiden mikroroskaantumisen tilanteesta vuoteen 2016 mennessä.

Turku: Jatketaan ympäristölle haitattomampien maa- ja meriläjituspaiikkojen etsimistä ruoppauksien toteuttamiseksi. Pilaantuneet massat maaläjitetään.

UUDET TOIMENPITEET

Selvitetään sedimenttien laatu aina kun kaupunkien pien-venesatamissa toteutetaan ruoppauksia.

Hyödynnetään roskaantumisselvitysten tuloksia roskaantumisen lähteiden kartoittamiseksi ja roskaantumisen vähentämiseksi kaupungissa. Järjestetään ohjelmakaudella vuosittain rantojen siivoustalkoot molemmissa kaupungeissa.

Kehitetään keinoja lumenkaadosta aiheutuvan roskaantumisen vähentämiseksi.

- Suunnitellaan kadunvarsille lumitiloja, joita käytetään myös hulevesien käsittelyyn.
- **Helsinki:** Selvitetään keinoja lumen merikaadosta aiheutuvan roskaantumisen vähentämiseksi ja vaihtoehtoisia menetelmiä lumen merikaadolle vuoteen 2016 mennessä.

Osallistutaan selvityshankkeisiin jätevesien ja -lietteiden sisältämistä erityistä huolta aiheuttavista haitta-aineista ja niiden vähentämismahdollisuuksista vuoteen 2018 mennessä.

Pyritään luonnonmukaiseen rikkakasvien ja tuhohyönteisten torjuntaan. Kemiallisten torjunta-aineiden käyttö puisto- ja viheralueilla rajoitetaan välttämättömimpään.

Tiedotetaan hulevesien laadusta hallintokunnille. Selvitetään hulevesien laadun lisäksi hulevesien likaajat.

- Määritetään hulevesien käsittelytarve ja harkitaan puhdistusmääräyksien tarkennuksia kaupunkien ympäristönsuojelumääräyksiin tai rakennusmääräyksiin.
- Laaditaan työmaavesiohje ja toteutetaan sitä kaikilla työmailla.
- **Helsinki:** Toteutetaan pilotti kohteena biosuodatuskoe vilkkaasti liikennöidyn valtavyölin varrella vuoteen 2018 mennessä.

Tehdään yhteistyötä kaupunkien vedenalaisen melutilanteen selvittämiseksi.

- **Helsinki:** Toteutetaan BIAS-hankkeen puitteissa vuoteen 2016 mennessä vedenalaisen melun mittaus- ja kuuntelupiste.

VASTUUTAHO:

Helsingissä: rakennusvirasto (HKR), ympäristökeskus, liikuntavirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, HSY

Turussa: Turun Satama Oy, kiinteistötoimiala, ympäristötoimiala, vesiliikelaitos, Turun seudun puhdistamo Oy

Kumppanimme

- Vesiensuojeluyhdistykset
- Vesilaitosyhdistys
- Suomen ympäristökeskus
- Helsingin yliopisto, Turun yliopisto
- Veneseurat, satamat, Satamaliitto, Suomen Purjehdus ja Veneily ry, Pidä Saaristo Siistinä ry, lukuisat paikallisyhdistykset ja -toimijat
- Uusia: Rakennuttajat, kaupunginosayhdistykset, kiinteistönomistajat ja taloyhtiöt

3. PUHDAS JA TURVALLINEN VESILIIKENNE

Meriliikenne Itämerellä ja erityisesti Suomenlahdella on jatkanut kasvuaan viime vuosina voimakkaasti ja kasvun ennustetaan edelleen jatkuvan. Erityisen merkittävästi ovat lisääntyneet öljy- ja kemikaalikuljetukset sekä matkustajaliikenne. Myös vapaa-ajan veneily, joka on tärkeä rannikkovesien ja sisävesien virkistyskäyttömuoto, tuo vesille kymmeniätuhansia aluksia. Vesiliikenteen lisääntyessä myös onnettomuusriski Itämerellä kasvaa. Teeman toimenpiteiden tavoitteena on vähentää ja ehkäistä erikokoisten alusten päästöjä ilmaan ja veteen, sekä varmistaa riittävä öljy- ja kemikaalionnettomuuksien ennaltaehkäisy.

ONNISTUMISIA AIKAISEMMALTA KAUDELTA

Erillisen jätevesimaksun poistaminen kansainvälisiltä risteilyaluksilta ja sisällyttäminen jätemaksuun.

- **Helsinki:** Viemäröintikapasiteetin parantaminen joka laivapaikalla. Viemäriin jätetyt jätevesimäärät monin kertaistuivat n. 10 000 m³:sta yli 50 000 m³:een vuosina 2007–2010.

Pienveneiden septitankkijätevesien vastaanottolaitteiden asentaminen: Helsingissä 7 kpl ja Turussa 4 kpl.

Öljyntorjuntakoulutuksien järjestäminen kaupungin työntekijöille ja rantapuhdistusvalmiuden kehittäminen.

Pelastustoimen lentokuljetteen iskuryhmän öljyntorjunnan toiminnallisten menetelmäkuvausten laadinta ja ryhmien koulutus.

Helsinki: Yli 150 valmiuspulttauksen toteuttaminen öljyntorjuntakehillä I-III ja 4 avomeripuomikilometrin hankinta.

Helsinki: Suuren mittaluokan maasähköyhteyden rakentaminen Helsingin Katajanokalle Viking Linen aluksille. Helsingin Sataman investoinnit projektiin yhteensä noin 1,4 miljoonaa euroa.

TOIMENPITEET 2014–2018

AIKAISEMMALTA KAUDELTA JATKUVAT HANKKEET JA TOIMINTATAVAT

Jatketaan alusjätemaksukäytäntöä.

Asennetaan keskimäärin yksi uusi pienveneiden septitankki-jätevesien vastaanottolaite vuodessa ja huolehditaan laitteistojen toimivuudesta ja ylläpidosta.

Osallistutaan aktiivisesti satamatoiminnan ja laivaliikenteen ajankohtaisten ympäristönäkökohtien kehittämiseen ennakoinnilla ja vaikuttamalla tuleviin säädöksiin sekä osallistamalla verkostoihin ja kehittämishankkeisiin.

Tehdään yhteistyötä öljyntorjuntavalmiuden kehittämiseksi Helsingissä kaupunginhallituksen hyväksymän ja öljysuojarahaston vahvistaman öljyntorjuntasuunnitelman ja Turussa Varsinais-Suomen öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti. Itämerihaasteen toimenpidekaudella valmistellaan myös muita öljyntorjuntavalmiutta kohottavia toimenpiteitä.

- Kehitetään kaupunkien ja pelastuslaitosten yhteistoimintamallia merellisiin ympäristöonnettomuuksiin liittyvissä varautumis- ja pelastustehtävissä.

- Suunnitellaan ja toteutetaan öljyntorjunnan valmiuspulttauksia sekä investoidaan öljyntorjuntapuomeihin ja uusiin öljyntorjunta-aluksiin.
- Kehitetään Suomenlahden ja Saaristomeren rantapuhdistuksen ja öljyntorjunnan kokonaisjärjestelmää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- Järjestetään pelastustoimien henkilöstölle yhteisiä kouluttajakoulutuksia. Koulutetaan kaupunkien henkilöstöä öljyvahinkojen torjuntaan.
- **Turku:** Valmistellaan öljyntorjuntavarikon rakentamista.
- **Turku:** Jatketaan öljyntorjuntaan tarkoitettujen pelastuslaitoksen alusten uusinta- ja perusparannushankkeen toteutusta vuosina 2013–2018.

Helsinki: Selvitetään vuosina 2013–2015 maasähkön käyttökokemuksia sekä kustannuksia ja hyötyjä, ja tehdään tarvittavat jatkokehitysehdotukset.

UUDET TOIMENPITEET

Kehitetään joki- ja saaristoliikenteen huoltopalveluja.

- **Helsinki:** Toteutetaan kunnossapito- ja huoltotuki-kohta.
- **Turku:** Rakennetaan jokialuksille jätevesien tyhjensijärjestelmä jätevesien maihin jättämistä varten vuoden 2014 aikana.

Selvitetään mahdollisuuksia uusien jätejakeiden, eli öljyisten jätteiden, rikkipesurien vesien ja lietteiden, hyötykäytölle yhteisessä hankkeessa.

Kehitetään vuoteen 2015 mennessä pienveneiden septitankkijätevesien vastaanottolaitteita koskevan palautteen vastaanottojärjestelmää.

Kartoitetaan kaupunkien alueella sijaitsevat romulaivat vuoteen 2018 mennessä ja huolehditaan, ettei niistä aiheudu ympäristöhaittoja.

Helsinki: Tehdään suunnitelma veneiden pohjapesupaikan rakentamiseksi, josta pesuvedet johdetaan viemäriin.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: Helsingin Satama, liikuntavirasto, pelastuslaitos, rakennusvirasto (HKR)

Turussa: Turun Satama Oy, Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos, kiinteistötoimiala

Kumppanimme

- Satamakaupungit Suomessa ja muissa Itämeren maissa
- Satamat ja varustamot Suomessa ja muissa Itämeren maissa
- Veneilyseurat, Suomen Purjehdus ja Veneily ry
- Alueelliset ja valtakunnalliset pelastusviranomaiset

4. SUUNNITELMALLINEN VESIALUEIDEN KÄYTTÖ

Merialueisiin ja vesiin kohdistuvat moninaiset yhteiskunnan käyttömuodot, tarpeet ja toiminnot aiheuttavat paineita sekä ympäristölle että vesialueiden kestäväälle käytölle. Samalla mm. ilmastonmuutoksen takia kuormitusriskit ovat lisääntymässä. Teeman toimenpiteiden tavoitteena on, että suunnittelu ottaa huomioon sekä ympäristön että ihmispaineiden muutokset sekä sen, että samoille alueille kohdistuu usein monia erilaisia toimintoja. Näin kyetään sovittamaan yhteen ja edistämään eri käyttömuotojen synergioita sekä varautumaan mahdollisiin tuleviin ristiriitoihin.

ONNISTUMISIA AIKAISEMMALTA KAUDELTA

Aiemmalla Itämeri-toimenpideohjelmakaudella ei ollut vesialueiden käytön suunnitteluun liittyviä toimenpiteitä.

TOIMENPITEET 2014–2018

AIKAISEMMALTA KAUDELTA JATKUVAT HANKKEET JA TOIMINTATAVAT

Tuetaan maakunnallista merialuesuunnittelua osallistamalla suunnitteluprosessiin ja tuntemalla omien merialueiden toimintojen sijoittuminen ja herkäät vedenalaiset kohteet.

- Täydennetään tietoa vedenalaisista luontotyypeistä ja toteutetaan karttapohjainen esitys eri toimintojen sijoittumisesta suhteessa herkkiin vedenalaisiin kohteisiin.

Kehitetään merialueen tilan seuranta yhdessä Metsähallituksen, Suomen ympäristökeskuksen ja hankkeiden kanssa kaupunkien merialueiden vedenalaisten luonto-

tyyppien selvittämiseksi ja niiden huomioimiseksi toimintojen suunnittelussa ja sijoittelussa. Testataan Suomen ympäristökeskuksen kanssa yhteistyössä kehitettäviä uusia karttapohjaisia työkaluja merialuesuunnittelussa.

Määritetään kaupunkien hallintokuntien keskinäiset vastuut merialueiden toiminnoille ja sovitaan päällekkäisten toimintojen yhteensovittamisen periaatteista sekä virkistys- ja luontoarvojen huomioimisesta toimintojen sijoittelussa.

Määritetään rantojen käytön ja saariston palveluiden tavoitteet asumisen, yritystoiminnan, matkailun, vapaa-ajan toimintojen ja maisemansuojelun näkökulmasta. Kootaan kaupunkien merialueiden ja saariston toiminnot, vastuut ja tavoitteet yhteen kaupunkikohtaiseen asiakirjaan vuoteen 2017 mennessä.

- **Helsinki:** Tuetaan poikkihallinnollisen Merellinen Helsinki -ohjelman valmistelua ja tavoitteita.

VASTUUTAHOT:
Kaikki hallintokunnat

Kumppanimme

- ▶ Suomen ympäristökeskus
- ▶ maakuntaliitot
- ▶ merenrantakunnat
- ▶ tutkimuslaitokset ja niiden vetämät hankkeet myös Suomen ulkopuolella
- ▶ vesialueiden käyttäjät, kiinteistönomistajat ja saariston palveluntarjoajat

5. AKTIIVINEN ITÄMERI-KANSALAISSUUS

Tietoisuuden edistäminen on välttämätön ja tehokas väline kaupunkien virastoissa, alihankkijoilla ja asukkaiden keskuudessa, kun pyritään vaikuttamaan Itämeren tilaan mielipiteisiin, asenteisiin ja päätöksiin. Tietoisuutta parantamalla konkreettiset toimet on helpompi toteuttaa. Pelkkä tietoisuus ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan aktiivista toimijuutta. Teeman toimenpiteiden tavoitteena on edistää tietoisuutta Itämeren tilasta ja siihen vaikuttamisesta sekä näiden kytkeytymisestä taloudellisiin mahdollisuuksiin ja kilpailukykyyn. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa erilaisten sidosryhmien osallisuutta ja Itämeri-kokemuksia: tietoa ja kokemusta siitä, miten omalla toiminnalla omassa viiteryhmässään voi vaikuttaa.

ONNISTUMISIA AIKAISEMMLTA KAUKDELTA

Hallintokunnat ovat järjestäneet tapahtumia ja koulutuksia sekä painottaneet ympäristö- ja ekotukiasioissa Itämeren tilaa.

Cities for a Healthier Sea -hanke koulutti vuosina 2010–2012 suomalaisia, virolaisia ja latvialaisia kuntatoimijoita, päättäjiä ja asiantuntijoita ja tuotti oppaan vapaaehtoisista vesiensuojelutoimista kunnissa. Helsingin kaupunki koordinoi hanketta ja Turun kaupunki osallistui siihen partnerina.

BalticSeaNow.info -hankkeen liitännäispartnerina Itämerihaaste osallistui vuosina 2009–2012 erilaisten yleisö- ja tapahtumien, osallistavien menetelmien ja verkkotyökalujen kehittämiseen Itämeri-tietoisuuden lisäämiseksi asukkaiden keskuudessa.

Itämerihaasteen osallistuminen mm. Kotkan Meripäiville vuosina 2011 ja 2012, Porin SuomiAreenan kansalaistorille vuonna 2012 ja ohjelmaan vuonna 2013, Maailma kylässä -festivaaleille vuonna 2012 sekä Tall Ships Races Helsinki Itämerikulmaan 2013 toivat Itämerihaasteelle sekä

kaupunkien toimenpiteille näkyvyyttä ja mahdollisuuden keskustella arjen vesiensuojeluvaihtoehdoista asukkaiden ja matkailijoiden kanssa.

Meremme tähden -tapahtumat Raumalla maaliskuussa 2012 ja 2013 yhteistyössä Raumanmeren Rotaryklubin kanssa keräsivät kumpanakin vuonna yli 500 kiinnostunutta kuulemaan asiantuntijaesityksiä Itämerestä ja sen tilasta.

TOIMENPITEET 2014–2018

AIKAISEMMLTA KAUKDELTA JATKUVAT HANKKEET JA TOIMINTATAVAT

Hyödynnetään aktiivisesti tutkimushankkeiden ja Helsingin yliopiston lahjoitusprofessorin tuloksia asukasviestinnässä, tapahtumissa, suosituissa vierailukohteissa sekä omien toimenpiteiden taloudellisuuden arvioinnissa.

Turku: Jatketaan Saaristomeren Suojelurahaston tukemista, ja rahaston tavoitteista ja toteutuneista hankkeista viestimistä alueen asukkaille.

UUDET TOIMENPITEET

Kaupunkien sisäinen toiminta:

Tuetaan vesiensuojelukriteerien kehittämistä kaupunkien hankintaprosesseihin osana ympäristökriteerejä, erityisesti ruokahankinnoissa.

Hyödynnetään kaupunkien Itämerensuojeluosaamista matkailun, virkistyskäytön, kongressivierailujen ja turismin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Pidetään Itämeri-näkökulma mukana ystävyyskaupunkitoiminnassa, kansainvälisessä toiminnassa, kaupunkiverkostoissa ja kahdenvälisessä toiminnassa sekä EU-hankkeissa, ja hyödynnetään EU:n Itämeri-strategiaa kaupunkien näkyvyyden lisäämisessä ja kunnallisen näkökulman edistämässä.

Rekrytoidaan vuorovuosina määrääjäksi työntekijä Itämeren alueen maasta tuottamaan tilannekatsaus oman maansa tilanteesta suhteessa Itämerihaasteeseen ja edistämään Itämerihaasteen leviämistä.

Helsinki: Perustetaan vuoden 2014 aikana keskushallinnon Itämeri-tiimi, jonka avulla varmistetaan vesiensuojeluasioiden huomiointi kaupungin tasolla sekä alihankkijoiden ja asiakkaiden keskuudessa mm. elinkeino-, aluerakentamis-, rahoitus-, viestintä- ja tapahtumanjärjestämisasiissa.

VASTUUTAHO:

Helsingissä: kaupunginkanslia, ympäristökeskus, liikuntavirasto, rakennusvirasto (HKR), Korkeasaaren eläintarha, opetusvirasto

Turussa: konsernihallinto, ympäristötoimiala

Opetus- ja tiedotustoiminta:

Kutsutaan koulut ottamaan Itämerihaaste vastaan ja kehittämään Itämeri-toimintaa ympäristökasvatushankkeiden kanssa opettajien täydennyskoulutusmahdollisuuksilla, kannustamalla kouluja rantaretkille, kouluttamalla koulujen ympäristöryhmiä ja järjestämällä luontokoulujen kanssa Itämeri-tapahtumia koululaisille niin, että 5 koulua vuodessa ottaa Itämerihaasteen vastaan.

Järjestetään siivoustalkoita ja rantaretkiä osana kaupunkien jokavuotista luontoretki- ja ympäristökasvatustoimintaa ja yhteistyössä asukas- ja ympäristöyhdistysten kanssa, sekä kehitetään vapaaehtoistyön koordinoimista luomalla esimerkiksi rantakummi- tai jokitalkkari-konsepti.

Tuotetaan keskeisiin turistikohteisiin ja suurimpien tapahtumien järjestäjille viestintämateriaaleja ja opasteita kaupunkien rannikkovesistä, Itämerestä ja omien valintojen vesistövaikutuksista vuoteen 2016 mennessä hyödynnettäväksi myös kansainvälisessä toiminnassa.

- **Helsinki:** Hankkeistetaan Korkeasaaren kanssa sopiva saaren kymmenvuotissuunnitelman Itämereen liittyvä osa sekä taustatekniikan että kävijöiden tavoittamisen kannalta vuoden 2014 aikana.

Tuotetaan materiaalia roskaantumisen ja mikroroskaantumisen haitoista ja niiden ehkäisemisestä vuoteen 2016 mennessä.

Pietarin Helsinki-keskus ja Turku-keskus toteuttavat yhdessä yhden Itämeren tilaa koskevan toimittajavierailun Suomeen.

Helsingin EU-toimisto järjestää vuosittain EU-vaikuttajille tilaisuuden Itämeren ympäristöasioista ja Turun EU-toimisto nostaa kaupungin Itämeri-toimenpideohjelman ja Itämerihaasteen esille sidosryhmäviestinnässään.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: kaupunginkanslia, opetusvirasto, rakennusvirasto (HKR), ympäristökeskus, Korkeasaaren eläintarha

Turussa: sivistystoimiala, ympäristötoimiala, konsernihallinto

Palvelutoiminta:

Kehitetään Kerro kartalla- (Helsinki) ja Palautepalvelua (Turku) ranta- ja vesistöhavaintojen osalta.

Kehitetään vuoteen 2016 mennessä yhdessä kulttuuri- ja tapahtumatoimistojen kanssa vesiensuojelunäkökulmien huomioimista kaupunkien jakamissa kulttuuri- ja suurta- pahtuma-avustuksissa.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: rakennusvirasto (HKR), kaupunginkanslia, kulttuurikeskus, ympäristökeskus

Turussa: konsernihallinto, ympäristötoimiala

Verkostotyö Itämerihaasteessa:

Lisätään yhteistyötä alueellisten vesiensuojeluyhdistysten kanssa valuma-alueenäkökulman huomioimiseksi hankkeissa ja niistä viestimisessä.

- Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset kutsutaan työvaliokunnan kokouksiin kerran vuodessa.
- **Helsinki:** Tuetaan vesiensuojeluyhdistystä toteuttamaan Vantaanjoki-portaali ja jatkuvatoimisen vedenlaadun mittauksen näyttötauluja isojen väylien varrelle.

Haastetaan Itämerihaasteen kumppaniverkosto päivittämään omat Itämeri-toimenpideohjelmansa tai muuten

sitoutumaan uusiin vesiensuojelutoimiin, ja saadaan vähintään 20 uutta ohjelmaa vuoden 2014 loppuun mennessä.

- Kehitetään yhteistyössä vesiensuojeluyhdistysten kanssa konsepti yrityksille vapaaehtoisten vesistöjen lisätarkkailujen ja -tutkimusten rahoittamiselle.

Hyödynnetään sosiaalista mediaa foorumina mainostaa jokaista uutta tehtyä konkreettista toimenpidettä sekä Suomessa että muiden maiden yhteistyökaupunkien toimesta.

Käynnistetään Itämerihaasteen kansainvälisen ohjausryhmän toiminta muiden Itämeren maiden yhteistyökaupunkien kanssa.

VASTUUTAHOT:

Helsingissä: ympäristökeskus, kaupunginkanslia

Turussa: ympäristötoimiala

Kumppanimme

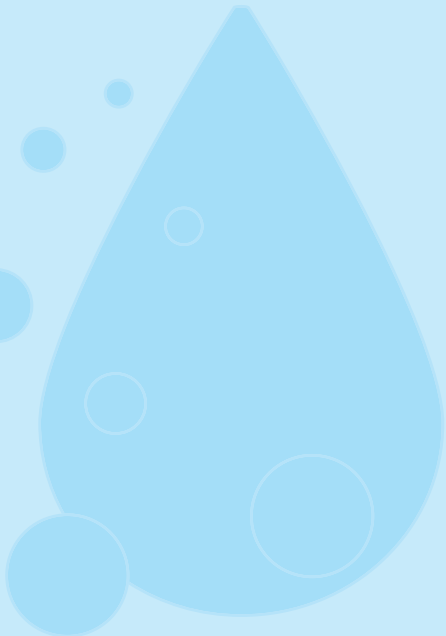
- Kaupunkien keskushallinnot, asiakkaat ja asukkaat
- Koulut, vesiensuojeluyhdistykset, yliopistot
- Itämerihaasteen kumppaniverkoston 200 organisaatiota
- Uusia: Urakoitsijat ja alihankkijat, osuuskaupat sekä hankintakeskukset, tapahtumanjärjestäjät, kaupunginosa- ja ympäristöyhdistykset, asiakkaat, matkailuala, ystävyyskaupungit, kuntaliitot ja EU:n Itämeri-strategian yhteystahot

ITÄMERIHAASTE

www.itamerihaaste.net

TURKU

www.turku.fi/ymparisto

Helsingin kaupunki

www.hel.fi/ymk